

BAJU, BAJU

O ŚLIWKOWYM KRAJU

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

www.nasliwkowymszlaku.pl

GRUDZIEŃ 2014

Projekt „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno-obywatelska przedszkolaków” realizowany przez Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku” dofinansowany ze środków Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej

Gmina Czchów

str. 4-5

Gmina Gnojnik

str. 6-7

Gmina Gródek n. Dunajcem

str. 8-9

Gmina Iwkowa

str. 10-11

Gmina Laskowa

str. 12-13

Gmina Lipnica Murowana

str. 14-15

Gmina Łososina Dolna

str. 16-17

Czchów

Gnojnik

Gródek nad Dunajcem

Iwkowa

Laskowa

Lipnica Murowana

Łososina Dolna

Gmina Lipnica Murowana, Laskowa oraz Łososina Dolna

Gmina Czehów

Gmina Gnojnik

Gmina Gródek n. Dunajcem

Gmina Iwkowa

Gmina Laskowa

Gmina Lipnica Murowana

Gmina Łososina Dolna

WSTĘP

Czy jesteśmy społeczeństwem obywatelskim? Gdyby zadać każdemu z nas takie pytanie, odpowiedzi byłyby raczej twierdzące. No bo jak inaczej – rozumiemy przecież, co to patriotyzm, wartości religijne, nasze prawa i obowiązki. Stosujemy się do zasad, które wyznaczają nam państwo, praca, szkoła, kościół... Czego chcieć więcej?

Jaki jest poziom zainteresowania sprawami społecznymi pokazują badania Stowarzyszenia Klon/Jawor dotyczące wolontariatu w Polsce: około jedna trzecia z nas jest na tym polu aktywna, a formalnie, czyli poprzez różne organizacje pozarządowe jeszcze mniej, bo zaledwie 18 %.

Aby coś zmienić, nie wystarczy tylko o tym mówić i przekonywać innych. Nie wystarczą też dobre przykłady, bo zawsze znajdzie się grupa przeciwników, którzy będą twierdzić, że każdy powinien zajmować się swoim własnym „podwórkiem”. Dlaczego pomimo wielu sukcesów społecznych (wielkie ogólnopolskie akcje angażujące miliony Polaków) nadal jesteśmy społeczeństwem tak mało obywatelskim?

Liczba inicjatyw i projektów społecznych przyprawia o zawrót głowy: organizacje pozarządowe, kościelne, ale również urzędy i instytucje – już niemal wszyscy główkują, jak Polaków pobudzić, by brali sprawy w swoje ręce, rozwiązywali problemy lokalne, udzielali się w życiu społecznym. Krótkie jest jednak życie wielu z tych inicjatyw, a statystyki pokazują, że do krajów Europy Zachodniej, nie wspominając już o USA, wciąż nam daleko. Jednak rozwiązanie tego problemu jest być może łatwiejsze, niż nam się wydaje...

Jesteśmy społeczeństwem, które troszczy się o swoje dzieci, szczególnie te najmłodsze. Zależy nam żeby miały długie i beztrudne dzieciństwo i jak najpóźniej weszły w dorosłe życie. Polski system edukacji „dozuje” dzieciom i wiedzę i emocje związane z ich dorastaniem do roli społecznej, jaką pełnić będą w przyszłości. Nie wiedzieć czemu, wielu dorosłych uważa, że dopiero w szkole podstawowej, a najlepiej to w gimnazjum, powinno się zaczynać edukację obywatelską, bo zbyt wcześnie podane, tematy „te” mogą być przez dzieci źle zrozumiane i sprowadzić je na manowce.

My, rodzice, bardzo chętnie posyłamy swoje pociechy do przedszkola. Zaraz po domu jest ono tym miejscem, w którym dziecko spędza najwięcej czasu. Potencjał umysłowy wieku przedszkolnego jest tak ogromny, że to, co wtedy dziecko przyswoi, stanowi dla niego kapitał na resztę życia. I nie chodzi tu o wiedzę, bo na tę przyjdzie jeszcze czas, ale bardziej o wykształcenie umiejętności, których brak skutkować będzie biernością i obojętnością społeczną. Do ósmego roku życia przebiega proces rozwoju mózgu, dlatego tak ważny w wychowaniu jest okres przedszkolny i możliwość zaszczepienia w dzieciach tego wszystkiego, co w przyszłości uczyni z nich świadomych obywateli.

Nareszcie! To najczęściej pojawiająca się reakcja w przedszkolach, które zaprosiliśmy do współpracy w ramach projektu „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno-obywatelska przedszkolaków”. Wielu wychowawców, rozumiejąc rolę, jaką mają do odegrania w kształtowaniu postaw dzieci, wprowadza do programu edukacji przedszkolnej elementy związane z wolontariatem. Nasz projekt był dla nich potwierdzeniem, że to właśnie na tym etapie powinno się jak najwięcej mówić o postawach prospołecznych, bo takich będziemy mieć obywateli, jakich sami sobie wychowamy.

Kilka miesięcy to za mało, żeby odtrąbić sukces, ale wystarczająco dużo, żeby i w dzieciach, i w rodzicach, i w wychowawcach rozbudzić potrzebę działania. Utwierdził nas w tym Rzecznik Praw Dziecka, Marek Michalak, podczas spotkania w swoim biurze z jedną z trzech grup przedszkolaków i ich rodziców, którzy w ramach projektu spędzili w Warszawie dwa dni wypełnione atrakcjami i emocjami. Nasze dzieci były najmłodszą grupą, jaka do tej pory odwiedziła Biuro RPD, jednak zamiast zdziwienia usłyszeliśmy, że tak właśnie trzeba: od najmłodszego uczyć zaangażowania, tolerancji i niesienia pomocy wszystkim tym, którzy jej potrzebują.

Obowiązkowym punktem warszawskiego programu był „rzut oka” na najważniejszy budynek w państwie, czyli Pałac Prezydencki i spacer Krakowskim Przedmieściem. Oprócz gigantycznego misia pandy, czy bardzo popularnych ostatnio baniek mydlanych, natknęliśmy się tam również na happening Klubu Gaja, który w ramach 12. edycji Święta Drzewa świętował 25 lat wolności. Na drzewie zbudowanym z naturalnych gałęzi przez artystę Waldemara Rudyka, przechodzący mogli zawiesić białe lub czerwone liście z napisanymi przez siebie refleksjami dotyczącymi przyrody, patriotyzmu, wolności. Nie mogliśmy zmarnować takiej okazji, więc każda mama wzięła się do roboty, czyli do swojego liścia. Gdy tak główkowałyśmy nad nimi i nad mądrymi słowami, które chciałyśmy zostawić dla potomności, moja pięcioletnia córka, która jeszcze nie umie pisać, podeszła do mnie ze słowami: Napisz: „Kocham Polskę - Melania”. Fajnie, nie?

Katarzyna Jasnos
Prezes Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku”

Melania z pomocą Bernadety Odrzywolskiej wieńczy swoje dzieło

Stowarzyszenie „Na Śliwkowym Szlaku” to lokalna grupa działania skupiająca siedem małopolskich gmin: Czchów, Gnojnik, Gródek nad Dunajcem, Iwkową, Laskową, Lipnicę Murowaną i Łososinę Dolną. Od początku istnienia, czyli od 2008 roku, działalność Stowarzyszenia ukierunkowana jest na rozwój lokalny oraz podnoszenie świadomości społecznej mieszkańców. Misja ta realizowana jest w oparciu o uczestnictwo w Programie Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007-2013 finansowanym ze środków unijnych, a także poprzez realizację różnego rodzaju programów obywatelskich. Więcej o Śliwkowym Szlaku na stronie www.naslikwomyszlaku.pl

GMINA CZCHÓW

Opiekun grupy: Justyna Wojakiewicz

Uczestnicy projektu: p. Zofia Zięba i Aleksandra Zięba, p. Teresa Dobranowska i Emilia Dobranowska, p. Bernadeta Staszczyk i Jessica Staszczyk, p. Władysława Zelek i Maciej Zelek, p. Anna Tekieła i Maja Tekieła, p. Marzena Haberka i Kacper Haberka, p. Katarzyna Bukowiec i Krzysztof Bukowiec, p. Katarzyna Karczewska – Żółty i Monika & Maksymilian Żółty, p. Dorota Gajda i Karolina Gajda, p. Natalia Piotrowska i Antonina Piotrowska.

Praktyka I

Projekt „Baju, Baju o Śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno – obywatelska przedszkolaków” cieszył się dużym zainteresowaniem wśród przedszkoli na terenie naszej gminy. Do udziału zakwalifikowało się 10 par (rodzic + dziecko). W skład naszej grupy wchodziły przedszkolaki z Czchowa, Jurkowa, Tymowej, Żółtej oraz Domaśławic. 18 września 2014 r. cała grupa z terenu gminy Czchów udała się na spotkanie inauguracyjne projektu do Laskowej. Podczas spotkania mieliśmy możliwość poznania wszystkich zespołów z gmin należących do Stowarzyszenia, a po nim pełni chęci i zapału zabraliśmy się od razu „do pracy”. Na pierwszych, jak i na drugich warsztatach uczestnicy zdobywali wiedzę, która miała przyczynić się do pełniejszego udziału w życiu społecznym i obywatelskim. Prowadzący dr Łukasz Hajduk swoją pozytywną energią zaraził wszystkich małych i dużych uczestników. Dzięki wskazówkom zdobytym podczas pierwszych warsztatów uzbrojeni w nową i cenną wiedzę przystąpiliśmy do działania.

Zbliżający się miesiąc listopad stał się dla nas inspiracją i motywacją do działania. W ramach pierwszych praktyk wolontariackich postanowiliśmy zadbać o opuszczone mogiły. Wolontariuszom przyświecał jeden cel – uporządkować zaniedbane i zapomniane groby.

W związku z tym nasze praktyki podzieliliśmy na dwie części. Część pierwsza polegała na przygotowaniu kwiatów z bibuły i krepiny, którymi przyozdobiłiśmy mogiły. Tajniki

Tajniki wykonywania kwiatów z bibuły

Własnoręczne wykonywanie ozdób świątecznych

Porządkujemy zaniedbane groby

Owiedziny podopiecznych ZOL-u

Wesoła zabawa

Warsztaty

Pracujemy w grupie

robienia kwiatów zdradziła nam pani Teresa Turek (prywatnie babcia jednej z uczestniczek projektu). Druga część praktyk to już konkretne działania. Wyposażeni w odpowiedni sprzęt, a więc rękawice, worki na śmieci, wiadra i motyki wkroczyliśmy na cmentarz parafialny w Czchowie. Dorośli i dzieci bardzo poważnie podeszli do zadania. Z powagą i skupieniem pracowali wszyscy, zaczynając od najmłodszych uczestników, a kończąc na najstarszych, czyli na rodzicach. Na każdym oczyszczonym i uporządkowanym grobie został zapalony znicz.

Groby zostały również przyozdobione własnoręcznie wykonanymi wcześniej kwiatami z bibuły.

Praktyka II

Część druga projektu to kontynuacja warsztatów, które miały również na celu wypracowanie aktywnej postawy obywatelskiej. Po zakończonych warsztatach rozpoczęła się

gorąca dyskusja nad kolejnym działaniem w ramach praktyk. Po długich namysłach i wielu propozycjach zapadła decyzja – postanowiliśmy odwiedzić pensjonariuszy w Zakładzie Opiekuńczo – Leczniczym w Czchowie. Również te praktyki podzieliliśmy na dwie części. Pierwsza część to własnoręczne wykonanie ozdób świątecznych. Wyobraźnia oraz fantazja pozwoliły na wyczarowanie bajecznych wzorów. 5 grudnia całą grupą w ramach drugiej części praktyk udaliśmy się z wizytą do podopiecznych ZOL- u. Podarunki, które im przywieźliśmy - choinka oraz mnóstwo ozdób choinkowych - wywołały na twarzach wiele uśmiechu, a także łzy wzruszenia. Podczas odwiedzin dzieci przystroiły choinkę ozdobami, które wcześniej wykonały. Efekt końcowy był niesamowity. Na koniec złożyliśmy pensjonariuszom świąteczne życzenia, a także wręczyliśmy im małe podarunki od wcześniej spotkanego po drodze św. Mikołaja).

Justyna Wojakiewicz

GMINA GNOJNIK

Opiekun grupy: Edyta Frejlich

Uczestnicy projektu: p. Barbara Chmielarz i Gabriela Chmielarz, p. Wioleta Czchowska i Adam Czchowski, p. Monika Jarzmik i Klaudia Jarzmik, p. Danuta Klecka i Hubert Klecki, p. Agnieszka Robak i Alicja Robak, p. Bernadeta Rzewuska i Kornelia Rzewuska, p. Małgorzata Tasior i Tomasz Tasior, p. Anna Wiewiórska i Maja Wiewiórska, p. Beata Ząbkowska i Amelia Ząbkowska, p. Grażyna Zych i Magdalena Zych.

Praktyka I

Wspólna praca to zabawa – pożyteczna praktyka w gminie Gnojnik. Taczki, łopaty, grabki, rękawice, gumowce i szerokie uśmiechy - przez kilka październikowych dni był to znak rozpoznawczy uczestników projektu „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno – obywatelska przedszkolaków” z gminy Gnojnik. Tak wyposażeni spotykali się podczas prac ogrodowych na podwórku przedszkola w Uszwi. Już od pierwszego dnia trwało gorączkowe planowanie, projektowanie (architektonicznego zmysłu można pozazdrościć zarówno mamom, jak ich pociechom), kopanie ziemi, wożenie, wysypywanie, sadzenie, przewożenie, przesadzanie i podlewanie. Efektem tych prac jest malowniczo uformowany skalniak, obłożony jasną kamienną kostką oraz obsadzony przeróżnymi iglakami i krzewami. Wzdłuż ogrodzenia wysypano szeroki pas białego żwirku, gdzie posadzono pomysłowo przycięte drzewka. Natomiast przy wejściu do przedszkola, wzdłuż chodnika dumnie prezentują się tuje i kolorowe kwiaty w pięknych kamiennych donicach. Pomysł zagospodarowania pustej przestrzeni przy placówce zrodził się podczas warsztatów edukacji społecznej zorganizowanych w ramach projektu „Baju, baju o śliwkowym kraju ...”, podczas których uczestnicy przekonali się, że warto współpracować na rzecz lokalnej społeczności i obiecali, że podejmą kroki w tym kierunku. O tym, że nie pozostali gołostówni mogą przekonać się wszyscy, którzy przechodzą obok uszewskiego przedszkola, gdzie podziwiać można pięknie zagospodarowaną przestrzeń. Warto dodać,

Wspólnie sprzątamy Uszew

że w prace zaangażowali się również tatusiowie małych uczestników projektu.

Praktyka II

O przedszkole nasze dbamy, razem sprzątamy! Kolejnym ważnym punktem w projekcie „Baju, baju o śliwkowym kraju ...” były warsztaty z elementami edukacji obywatelskiej. 30 października do gminy Gnojnik przybył niezawodny i znany już uczestnikom projektu specjalista od pedagogiki zabawy - Łukasz Hajduk. Przywiózł ze sobą mnóstwo instrumentów, chustę Klanzy, kolorowe piłeczki, klocki, mapy, książki, zabawki, ale i sporo pożytecznych oraz

Prace ogrodnicze przy uszewskim przedszkolu

konkretnych wiadomości. Podczas zajęć pięcioletki uczyły się odpowiedzialności, poznały zasady współdziałania grupy, nabrały pewności, że działając wspólnie można wiele osiągnąć. Wraz z rodzicami zaczęły też planować prace, które pozwoliłyby wykorzystać pozyskaną wiedzę w praktyce. Wszyscy uczestnicy warsztatów zgodnie stwierdzili, że trzeba być odpowiedzialnym nie tylko za siebie, ale i za przyjaciół,

Chętnych do zabawy nie brakowało

A teraz hop, do góry!

Razem możemy więcej

Zabawa ze smokiem wawelskim

rodzinę, a także za swoją miejscowość i całe środowisko. Postanowili więc posprzątać teren swojego przedszkola i jego okolice. Wyposażeni w ogromne worki na śmieci i porządne rękawice spotkali się w słoneczny listopadowy dzień, by urzeczywistnić swoje plany. Przedszkolaki i ich rodzice, podzieleni na kilkusobowe grupy, skrzętnie wyczyścili wszystkie kąciki i zakamarki placu przedszkolnego, szkolnego i bibliotecznego. Zaglądali pod każdy krzaczek i większą kępę trawy, wyciągając stamtąd przeróżne śmieci. W pobliskich rowach i fosach nie pozostał żaden papierek, worek ani butelka. Pod koniec wielkiego sprzątania na przedszkolnym podwórku ustawiono kolorowy kosz, który w przyszłości pozwoli jeszcze bardziej dbać o najbliższe otoczenie uszewskiej placówki.

Edyta Frejlich

GMINA GRÓDEK NAD DUNAJCEM

Opiekun grupy: Paweł Konicki

Uczestnicy projektu: p. Marta Konicka i Róża Konicka, p. Dorota Bolechała i Aleksandra Bolechała, p. Agnieszka Damasiewicz i Kamil Damasiewicz, p. Małgorzata Salamon i Dawid Kołodziej, p. Małgorzata Koterla i Michał Koterla, p. Magdalena Lisek i Milena Lisek, p. Katarzyna Matusik i Konrad Matusik, p. Halina Oszczepalska i Magdalena Oszczepalska, p. Magdalena Pocięcha i Oliwia Pocięcha, p. Ewelina Stefańska i Bartłomiej Stefański, p. Agata Śmiertka i Anna Śmiertka.

Praktyka I

Zaraz po wyjeździe studyjnym do Warszawy cała grupa spotkała się w Zespole Szkół w Podolu, aby zastanowić się i podjąć decyzję dotyczącą pierwszego działania w ramach edukacji społecznej. Pomysły były różne i bardzo ciekawe, ale ostatecznie zadecydowano o odnowieniu szkolnej stołówki. Sala, w której jedzą dzieci, od dłuższego czasu nie była remontowana i wyglądała bardzo przygnębiająco. Postanowiono tchnąć w nią życie i sprawić, aby jedzenie w niej było przyjemne. Zadanie było trudne, wymagające wiele wysiłku i zaangażowania, ale przecież właśnie o to chodziło.

A oto nasza „BAJKOWA JADALNIA”

Tatusiowie zaczęli od demontażu karniszy, lamp, usunięcia zbędnych śrub i gwoździ ze ścian, a następnie zaszpachlowali sufit i ściany. Mamy umyły okna, lamperie ściennie, wyczyścili fugi i płytki oraz doprowadziły pomieszczenie do porządku. Zostały pomalowane trzy pary drzwi, zamontowano lampy i karnisz. Po raz kolejny ekipa mam, a tym razem także i dzieci, wzięła się do sprzątania sali. Tatuś – artysta namalował akrylami na ścianie bajkową jabłonkę, a w oknach zostały powieszono

Kolorowy skalniak przed szkołą zaprasza dzieci

Poprzez zabawę uczymy się odpowiedzialności

Teraz rysujemy nasze pierwsze działanie - odnowienie jadalni

piękne nowe firanki uszyte przez babcię jednej z uczestniczek projektu. Stoły przyozdobiono ceratkami, a na koniec dzieci razem z rodzicami zrobili jabłuszka z kolorowego kartonu, które przykleiły na białe drzwi. Ostateczny efekt zapierał dech w piersiach. Maluchy były zachwycone swoją „nową” jadalnią. Dzięki zaangażowaniu większej liczby osób - wolontariuszy, którzy pomogli w tym odważnym przedsięwzięciu, grupa

może pochwalić się wspaniale wykonaną pracą. Wszyscy uczestnicy projektu z zadowoleniem przyglądali się efektom swojego zaangażowania.

Praktyka II

Nad naszym drugim działaniem zastanawialiśmy się dość długo. Do głowy przychodziły nam bardzo różne pomysły, ale ostatecznie zdecydowaliśmy, że zagospodarujemy część przestrzeni przy szkole, do której chodzą nasze dzieci. Uczestnikami tego projektu są pięcio- i sześciolatki, które uczęszczają do oddziałów przedszkolnych znajdujących się w Zespole Szkół w Podolu – Górowej. Szkoła położona jest przy drodze wojewódzkiej Dąbrowa – Dąbrowa Tarnowska, a zatem jej otoczenie, a właściwie front, ogląda codziennie wiele osób. Postanowiliśmy upiększyć skarpę znajdującą się przy wejściu głównym do budynku, którą każdego dnia mijają wielu uczniów, ich rodziców i mieszkańców wsi: Podole – Górowa, Bartkowa – Posadowa oraz Przydonica.

Aby dobrać piękne rośliny na naszą szkolną skarpę, wybraliśmy się do szkółki z drzewami ozdobnymi. Następnie rodzice wzięli się do prac przygotowujących teren: usunęli chwasty, przekopali i uzupełnili ziemię, wyrównali teren. Dzień, na który zaplanowaliśmy nasze działanie był

Działając razem możemy więcej zrobić

Buźki nam się śmieją bo jesteśmy gotowi do działania

pochmurny, a w powietrzu wisiał deszcz. Postanowiliśmy zatem szybko zabrać się do pracy. Obłożyliśmy skarpe specjalną folią, po czym zaczęliśmy sadzić nasze piękne rośliny do ziemi. Wszyscy rodzice, dzieci, a także brat jednej z uczestniczek projektu z wielkim zaangażowaniem zabrali się do pracy. Gdy posadziliśmy już wszystkie krzewy, wzięliśmy się do artystycznego obsypywania naszych roślin kolorowymi kamykami. Jedna bardzo utalentowana mama mogła wykazać się swoimi niesamowitymi zdolnościami w tej dziedzinie. To ona zdecydowała, jaki kolor kamyków gdzie i w jaki sposób ma być wysypany. Pogoda jednak dokuczała nam coraz bardziej. Zaczął padać drobny deszcz, bardzo się ochłodziło, aż wreszcie zaczęło się robić coraz ciemniej. Ponieważ pani dyrektor Zespołu Szkół oraz pracownicy obsługi co jakiś czas donosili

nam gorącą kawę i herbatę, nie ustawaliśmy w wysiłku i wytrwale dążyliśmy do ukończenia naszego przedsięwzięcia. Wreszcie około 18.00 nasze dzieło było skończone. Mimo ogromnego zmęczenia byliśmy z siebie bardzo dumni. Kolejny projekt wypadł nam znakomicie. Bardzo cieszymy się, że mogliśmy (rodzice z z dziećmi) wspólnie spędzić czas, a także zrobić coś fajnego i pożytecznego nie tylko dla nas, ale także dla społeczności lokalnej. Udział w projekcie pt. „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno - obywatelska przedszkolaków” to dobrze wykorzystany przez nas czas. Była to wspaniała przygoda, za którą dziękuję z całego serca Dzieciakom i Mamom. Cudownie się z Wami współpracowało!

Marta Konicka

GMINA IWKOWA

Opiekun grupy: Bernadeta Odrzywolska

Uczestnicy projektu: p. Marta Wnęć i Amelia Wnęć, p. Agnieszka Szczepańska i Tomasz Szczepański, p. Agnieszka Maciaś i Dominik & Igor Maciaś, p. Urszula Kociołek i Julia Kociołek, p. Anna Dzięgiel i Mateusz Dzięgiel, p. Katarzyna Zelek i Bartłomiej Zelek, p. Janina Perc-Łabińska i Eryk Łabiński, p. Agnieszka Krzyżak i Adam Krzyżak, p. Dorota Pstrąg i Mikołaj Pstrąg, p. Katarzyna Jasnos i Melania Jasnos

Praktyka I

*Sikoreczki, wróbelki
niech nie straszy was zima,
pomożemy wam mrozy,
i złe wichry przetrzymać!*

Helena Bechlerowa, *Ptaki i dzieci*

Oj działo się, działo w to piękne słoneczne październikowe popołudnie! 30. 10. 2014 r. stawiliśmy się wszyscy razem, jak jeden mąż, w przedszkolu w Iwkowej, by wykonać zadanie w ramach praktyki wolontariackiej, które sobie wcześniej wymyśliliśmy (po spotkaniu poświęconym edukacji społecznej). A co wymyśliliśmy?

Mali obywatele: Amelka, Dominik, Julka, Mela, Igor, Eryk przed Pałacem Prezydenckim w Warszawie

Że pomożemy ptakom przetrwać zimę i wykonamy dla nich kilka karmników. Jak postanowiliśmy, tak zrobiliśmy! Pani dyrektor przedszkola w Iwkowej, Jolanta Nowicka-Czubek, zdobyła dla nas bardzo ładne karmniki, w sumie 5 – po jednym na 2 pary (rodzic+dziecko) – i każdy z tych 4-osobowych zespołów musiał ten karmnik, wedle własnego pomysłu i uznania, pomalować farbami (które również zorganizowała p. dyrektor). Gdy przystąpiliśmy do dzieła, naszym twórczym działaniom nie można było odmówić zaangażowania (szczególnym zapałem malarskim wykazywały się mamy!). No ale w ten sposób efekt uwieńczył dzieło! Karmniki wyszły, no po prostu, jak... malowane!

Następnie (to już w ciągu tygodnia) tatusiowie przedszkolaków umocowali je na specjalnych palikach i ustawili w przedszkolnym ogródku. Aktualnie – do oglądania, podziwiania, podglądania przylatujących gromadnie ptaszków! Można nawet wsypać tam jakieś ziarenka, czy inne smakołyki dla skrzydlatych przyjaciół naszych, jako że zima tuż tuż! Było: dużo dobrej zabawy i jeszcze więcej pożytecznej roboty!

*Niech wiatr hula po polach,
mróz się sroży, śnieg pada,
nie pozwoli wam zginąć
nasza gromada.*

Helena Bechlerowa, *Ptaki i dzieci*

Amelka w ferworze malowania karmników

Dajemy ławkom drugie życie!

Wspólne malowanie

Praktyka II

*Więc chodź, pomaluj mój świat
na żółto i na niebiesko.
Niech na niebie stanie tęcza
malowana twoją kredką!*

2 plus 1, *Chodź pomaluj mój świat*, autor tekstu: Marek Dutkiewicz

No dobra – może nie tęczę, i nie kredką, ale za to ławeczki farbami pomalowaliśmy w ramach naszej drugiej praktyki, w sobotę 22 listopada 2014 r. w przedszkolu w Porąbce Iwkowskiej. Ławeczki, które znalazły się w przyprzedszkolnym ogródku – będzie można na nich przysiąść, wystawić buzię do słońca, pogadać, odpocząć. Tak naprawdę daliśmy im drugie życie, bo nie były to ławeczki nowe, ale jeszcze na

„Przedzskolak na uniwersytecie”- Eryk i Mateusz

Radości wszyscy mieli co niemiara! - warsztaty z edukacji obywatelskiej

tyle w dobrym stanie, że po tym naszym wolontariackim liftingu odzyskały dawny kolor i blask i, mamy nadzieję, posłużą przedszkolakom długo długo! Znów pracowaliśmy w zespołach, znów pomogli nam je zamontować w ogrodzie tatusiowie, a pani dyrektor przedszkola w Porąbce Iwkowskiej - Danuta Gnyla – dowodziła całą akcją, prosząc wcześniej strażaków z OSP Porąbka Iwkowska, by użyczyli jednego ze strażackich garaży na nasze działania, co też chętnie uczynili (dla niezorientowanych: przedszkole i jednostka OSP

w Porąbce Iwkowskiej mają siedziby w tym samym budynku). Jak myślicie – co było dodatkową atrakcją dla dzieciaków w czasie tego spotkania? Wóz strażacki oczywiście, no i wielkie strażackie hełmy!

I znów – ławki jak malowane, kawał roboty na rzecz przedszkola zrobiony, humory dopisywały, pogoda właściwie też. Czego chcieć więcej?

Bernadeta Odrzywolska

GMINA LASKOWA

Opiekun grupy: Beata Kubatek

Uczestnicy projektu: p. Karolina Stanisławczyk i Zosia Stanisławczyk, p. Ewa Grzegorzek i Patrycja Grzegorzek, p. Małgorzata Oleksy i Antonina Oleksy, p. Anna Kuzak i Bartłomiej Kuzak, p. Halina Orzeł i Zuzanna Orzeł, p. Halina Surdziel i Marta Surdziel, p. Marzena Sieja i Zosia Sieja, p. Agnieszka Stach i Kacper Stach, p. Katarzyna Gawron i Milena Gawron, p. Agnieszka Michorczyk i Klara Michorczyk.

Praktyka I

W ramach I praktyki wolontariackiej związanej z edukacją społeczną przedszkolaków, uczestnicy projektu „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno – obywatelska przedszkolaków” zdecydowali, że z okazji zbliżającego się Święta Zmarłych i Święta Odzyskania Niepodległości 11 listopada, wykonają prace porządkowe na Cmentarzu Wojennym z I wojny światowej w Laskowej. Zadanie rozpoczęło się krótką lekcją historii - przedszkolakom zostały przybliżone wydarzenia tamtych lat. Po wysłuchaniu tego „wykładu” przystąpiono do porządkowania cmentarza poprzez zebranie wypalonych zniczy oraz starych wiązanek. Zagrabiono liście i suche gałęzie, a nagrobki i kamienny mur wyczyszczono z mchów i porostów. Po wykonaniu wszystkich

Podczas warsztatów

prac porządkowych przystąpiono do kolejnego etapu, a mianowicie do zagospodarowania pustej przestrzeni, którą do tej pory porastała tylko trawa. W ramach projektu zakupiono i posadzono sadzonki roślin zielonych: kolorowe wrzosy i krzewy. Po zakończeniu zadania nadeszła chwila refleksji i zadumy nad grobami poległych. Na wszystkich nagrobkach zapalono znicze i odmówiono modlitwę. To pracowite spotkanie zakończyło się zejściem na dolny cmentarz, gdzie przy grobowcach zmarłych księży pracujących lub pochodzących z Laskowej, uczestnicy pomodlili się i zapalili znicze.

Pamiętamy o zmarłych

Wspólna zabawa

Prace malarskie

„Małe doświadczenie”

Śpiewamy z panem Łukaszem

Praktyka II

W ramach II praktyki wolontariackiej, tzw. obywatelskiej, uczestnicy projektu „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno - obywatelska przedszkolaków” z gminy Laskowa udali się do Przedszkola Samorządowego w Laskowej w celu uporządkowania i upiększenia przestrzeni wokół placówki. W ramach zaplanowanego zadania zagrabiono suche liście, a także posprzątano plac wokół budynku. Piaskownicę i altanę wyczyszczono i pomalowano oraz zabezpieczono na zimę. Wokół altany zostały posadzone również krzewy. Zadanie zakończyła wspólna dyskoteka andrzejkowa.

Beata Kubatek

GMINA LIPNICA MUROWANA

Opiekun grupy: Renata Kurek

Uczestnicy projektu: p. Małgorzata Sikora i Julia Sikora, p. Małgorzata Golemiec i Patryk Golemiec, p. Barbara Słowikowska i Dawid Słowikowski, p. Beata Goryl i Damian Goryl, p. Bogumiła Kowalczyk i Maciej Kowalczyk, p. Urszula Trojanowska i Lidia Trojanowska, p. Agnieszka Pławecka i Lena

Pławecka, p. Anna Konieczna i Szymon Konieczny, p. Regina Włudyka i Jakub Włudyka, p. Agnieszka Kanownik i Katarzyna Kanownik.

Praktyka I

Na pierwszych warsztatach z edukacji społecznej prowadzonych przez dr. Łukasza Hajduka, dzieci jak i dorośli

Warsztaty z edukacji społecznej

Praca zbiorowa dzieci

Czas na zabawę

Coraz piękniej wokół placu przedszkolnego w Rajbrocie

Zadanie wykonane

dowiedzieli się, że wykorzystując swoje zainteresowania czy umiejętności mogą zrobić coś pożytecznego na rzecz swojej lokalnej społeczności. Dzięki tym cennym informacjom uczestnicy projektu zdecydowali, aby w ramach praktyk wolontariackich zagospodarować teren wokół placu przedszkolnego w Rajbrocie. 21 października rodzice biorący udział w projekcie udali się do Szkołki Roślin Ozdobnych „Eko-garden” w Lipnicy Górnej w celu zakupu drzewek ozdobnych, które najlepiej komponowały się z krajobrazem miejscowości. Po udanych zakupach korzystając z pięknej pogody mamy wraz ze swoimi dziećmi rozpoczęły prace przygotowujące ziemię pod nasadzenia krzewów ozdobnych. Dzieci z wielką radością rozkładały matę i podawały krzewy, które sadziły ich mamy. Po posadzeniu krzewów uczestnicy uporządkowali teren wzdłuż chodnika i podlali posadzone drzewka. Najważniejszy był ostateczny efekt – działanie poprawiło wygląd otoczenia przedszkola i sprawiło, że nikt teraz nie przejdzie obok niego obojętnie.

Praktyka II

W ramach drugiej praktyki wolontariackiej w głowach rodziców i dzieci z Przedszkola Samorządowego im.

Jasełka w wykonaniu uczestników projektu

św. Urszuli Ledóchowskiej w Lipnicy Murowanej zrodził się pomysł przedstawienia jasełek, w którym aktorami będą mali i duzi członkowie projektu. Pomysł został zaakceptowany, więc przystąpiliśmy do przygotowań. Najpierw opracowaliśmy wspólnie scenariusz, rozdzieliliśmy role i rozpoczęły się pierwsze próby. Rodzice wraz z dziećmi chętnie i aktywnie w nich uczestniczyli. Postanowiliśmy, że warto, aby nasze jasełka obejrzała nie tylko cała społeczność przedszkola w Lipnicy Murowanej, ale i sąsiedniego przedszkola z Rajbrotu. Próby odbywały się w nowo oddanym przedszkolu, w którym znajduje się sala audiowizualna. W pomieszczeniu tym brakowało sceny z prawdziwego zdarzenia i dlatego też rodzice postanowili kupić karnisz wraz z kotarą na potrzeby przyszłych przedstawień teatralnych, w których wezmą udział np. nasze dzieci. Rodzice aktywnie włączyli się w zamontowanie potrzebnych akcesoriów w tej mini-teatralnej sali. Wolontariat ten był miłą i aktywną współpracą pomiędzy rodzicami, dziećmi i przedszkolami z naszej gminy.

Renata Kurek

GMINA ŁOSOSINA DOLNA

Opiekun grupy: Lidia Adamczyk

Uczestnicy projektu: p. Maria Berdychowska i Ania Berdychowska, p. Aneta Berdychowska i Kamil Berdychowski, p. Mariola Zwolenik i Szymon Zwolenik, p. Joanna Wolińska i Wiktoria Wolińska, p. Agnieszka Krawczyk i Aleksandra Krawczyk, p. Agnieszka Cepiga i Julia Cepiga, p. Barbara Szkarłat i Agnieszka Szkarłat, p. Ewelina Cepiga i Mariusz Cepiga, p. Daniela Kurzydło i Kamil Kurzydło.

Praktyka I

W ramach projektu „Baju, baju o śliwkowym kraju” gmina Łososina Dolna zorganizowała dwa etapy praktyk wolontariackich. Już na etapie planowania naszej pracy dało się zauważyć ogromne zainteresowanie tym przedsięwzięciem zarówno wśród dzieci, jak i rodziców.

Na pierwszą praktykę wybraliśmy obsadzenie krzewami ozdobnymi niezagospodarowanego placu przy świetlicy w Łękach. 12 listopada uzbrojeni w grabki, łopaty i motyki rozpoczęliśmy pracę wyrównując teren pod założenie folii ochronnej. Następnie rozłożyliśmy krzewy, by dobrze zagospodarować przestrzeń i rozpoczęliśmy nasadzenia krzewów. Każdy z uczestników miał za zadanie zasadzić co najmniej jedną sadzonkę i każdy z nich wywiązał się z tego zadania. Ogromne zaangażowanie dzieci i rodziców oraz poczucie humoru sprawiły, że praca przebiegała sprawnie i w miłej atmosferze. Po jej zakończeniu z pełną satysfakcją podziwialiśmy nasze dzieło i cieszyliśmy się, że w ten sposób przyczyniliśmy się do upiększenia tego miejsca.

Praktyka II

Drugi etap praktyk odbył się 27 listopada 2014 r. Jego głównym celem stała się wizyta w Domu Dziecka w Żmiącej

Praca w re

W Domu Dziecka w Żmięcej

Wykrawamy pierniczki

Spotkanie z dziećmi w Żmięcej

Wieża z klocków zbudowana

Wspólne spotkanie na warsztatach w świetlicy w Łękach

(gmina Laskowa). Przygotowując się do tego wyjątkowego wydarzenia postanowiliśmy własnoręcznie upiec dla dzieci przepyszne pierniki. Chcieliśmy, aby był to taki spontaniczny dar serca. Spotkaliśmy się w świetlicy w Łękach i tam z uśmiechem na twarzy zakładaliśmy fartuchy, by stanąć przy swoich stanowiskach pracy. Prowadząca zajęcia w przejrzysty sposób wyjaśniła przepisy i techniki wykonywania pierników

oraz przekazała wiele tajemnic tej sztuki. Rozpoczęliśmy wyrabianie ciasta, przy którym dzieci ochoczo nam pomagały. Największą frajdę mieliśmy jednak przy wykrawaniu różnych wzorów pierników i tutaj fantazja dzieci znalazła swój upust. Nie przewidzieliśmy tylko jednej rzeczy - że przy lukrowaniu pierników więcej lukru trafi do brzuszków naszych milusińskich niż na pierniki, ale i ten problem zdołaliśmy

rozwiązać. Gdy pierniczki były już upieczone, zapakowaliśmy je wraz z innymi prezentami zakupionymi dla dzieci. Następnego dnia udaliśmy się do Domu Dziecka w Żmiącej, gdzie zostaliśmy bardzo miło przyjęci. Przed spotkaniem z dziećmi wychowawca przybliżył nam, jak działa placówka, ile dzieci w niej przebywa, w jakim są wieku oraz w jaki sposób realizują one obowiązki szkolny. Wreszcie nadszedł moment, w którym mogliśmy spotkać się z dziećmi, porozmawiać z nimi, pobawić się i zobaczyć, jak mieszkają. Ponieważ dla większości osób z naszej grupy była to pierwsza wizyta w takiej placówce, emocje były bardzo duże. Przekazaliśmy dzieciom prezenty, a one specjalnie dla nas zaśpiewały kolędy i pastorałki. W bardzo miłej atmosferze czas szybko upłynął

i musieliśmy się pożegnać, ale obiecaliśmy, że wiosną znów do Żmiącej zawitamy. Bogatsi w nowe doświadczenia ze wzruszeniem opuściliśmy dom dziecka.

Praktyki te okazały się nie tylko nowym i atrakcyjnym sposobem na spędzenie wolnego czasu, ale nauczyły nas również, że należy sobie nawzajem pomagać i razem tworzyć naszą małą ojczyznę. Z rozmów z uczestniczkami spotkania można było wywnioskować, że zorganizowane warsztaty były ciekawe, atrakcyjne, spełniły ich oczekiwania, rozbudziły ciekawość i potrzebę kontynuowania takiej formy doskonalenia w przyszłości. Zdjęcia wykonane podczas praktyk pokazują, że były one dodatkowo źródłem wesołej zabawy.

Lidia Adamczyk

Warsztaty edukacyjne

Podobnie, jak w projektach dla gimnazjalistów i uczniów szkół podstawowych ze Ślikowego Szlaku realizowanych z Programu Operacyjnego Fundusz Inicjatyw Obywatelskich MPiPS i tym razem warsztaty społeczno-obywatelskie poprowadził dr Łukasz Hajduk z Instytutu Pedagogiki UJ. W ramach I Modułu EDUKACJI SPOŁECZNEJ, młodzi uczestnicy zdobyli wiedzę, która powinna przyczynić się do ich pełniejszego udziału w życiu społecznym. Łukasz Hajduk przybliżył dzieciom cechy społeczeństwa obywatelskiego. Przedszkolaki zapoznały się z trudnym pojęciem, jakim jest wolontariat, a warsztaty okazały się również okazją do planowania wspólnych działań wolontariackich. W ramach II Modułu EDUKACJI OBYWATELSKIEJ dzieci uczyły się odpowiedzialności oraz poznały zasady działania w grupie. A ponieważ działając wspólnie można sporo osiągnąć, dlatego też maluchy razem z rodzicami wykorzystali warsztatowe spotkania na zaplanowanie praktyk na rzecz społeczności lokalnej. A co o edukacji społeczno-obywatelskiej, wolontariacie i innych trudnych dla przedszkolaków tematach sądzi autor i prowadzący warsztaty, dr Łukasz Hajduk:

To jest niesamowicie fascynujące, jak te dzieciaki chłoną wiedzę, jak chętnie angażują się w proponowane im zadania. Na co dzień pracuję raczej ze starszymi odbiorcami (studenci

na uniwersytecie czy nauczyciele na prowadzonych przeze mnie szkoleniach), w tych grupach narzekanie jest na porządku dziennym. A dzieci przyjmują wszystko tak jak jest, z radością i zaangażowaniem. Jeśli coś im się nie podoba to od razu to komunikują, są bezpośrednie, do bólu szczere. Dlatego wiek przedszkolny to najlepszy czas na rozpoczęcie edukacji obywatelskiej. Dzieci tłumaczą sobie świat po swojemu – kiedy pytałem je skąd się biorą pieniądze, to bez zastanowienia odpowiadały, że z bankomatu, kiedy rozmawialiśmy o lokalnej polityce to śmiało przekazywały zasłyszane w domu opinie na

temat wójta czy sołtysa. I tak w każdym temacie. Dzieci intuicyjnie świetnie radzą sobie z każdym trudnym zagadnieniem. Ale to nie oznacza, że mogą zostać w tym same. Wręcz przeciwnie, obowiązkiem nas dorosłych jest im pomóc zrozumieć i ogarnąć świat. Tak więc podczas dwóch modułów warsztatowych tłumaczyłem (poprzez zabawę, oglądanie bajek, rysowanie) m.in. że na pieniądze trzeba zapracować, że polityków trzeba szanować, że więcej jesteśmy w stanie zrobić razem, we wspólnocie, niż osobno, że Bóg stworzył nas do tego, aby budować a nie niszczyć, a przykładem niszczenia jest np. śmiecenie czy niesegregowanie odpadów. Tytuł pierwszego modułu związanego z edukacją społeczną to „Z góry więcej widać”. Razem z dziećmi patrzyliśmy na swoją wieś, gminę z lotu ptaka (a nawet z perspektywy kosmicznej rakiety). Dzieci uczyły się, że świat jest różnorodny, ale także harmonijny. Poznawały znaczenie lokalnej wspólnoty i zagrożenia wynikające z inwazyjnej działalności ludzkiej. Przedszkolaki omówiły też elementy ważne dla każdej lokalnej społeczności: świadomość, zaufanie, odpowiedzialność i wspólnotę. To wszystko w konsekwencji zaprowadziło nas do pojęcia wolontariatu i zaplanowania konkretnych działań. W drugim module dotyczącym edukacji obywatelskiej dzieci wyruszyły w podróż z Małym Księciem. Odwiedzając kolejne planety poznawały różne charaktery. Był więc król, który rządzi, był człowiek leniwy, próżniak, była osoba zniewolona przez nałóg, a także otoczony pieniędzmi bankier, cierpliwy i zapracowany latarnik i znający cały świat geograf. „Mały Książę” to lektura nieco za trudna dla przedszkolaków, dlatego poszczególne charaktery odnosiliśmy do współczesnych postaci takich jak wójt, pracujący tata i mama, czy dziecko nałogowo grające w gry komputerowe. Zarówno w pierwszym jak i drugim module było dużo śmiechu i dobrej zabawy. I właśnie takie lekcje się pamięta. Treści wprowadzone dzięki zastosowaniu elementów pedagogiki zabawy na długo pozostaną w głowach (i sercach) uczestników. Ogólnie było to bardzo trudne zadanie ponieważ dzieciaki potrafią wytrzymać około 10-15 minut podczas jednej aktywności. Dlatego program warsztatów pełen był zwrotów akcji, aktywizujących metod pracy i przede wszystkim miejsca na spontaniczność, bo w grupie przedszkolaków nigdy nie wiadomo, jakie będą reakcje. Jednak ten trud na pewno się opłaci. Może nie dostrzeżemy zmian od razu, może dopiero za kilka lat. Ale przecież każdy wychowawca powinien być do tego przyzwyczajony. Podsumowując dodam jeszcze jedno. To będzie taki apel na koniec. Warsztaty i cały projekt nie przyniosą korzyści, jeśli treści na nich poruszane nie będą równocześnie przerabiane w domu. Drodzy rodzice (!!!) edukacja obywatelska i społeczna to Wasze zadanie i nikt go za Was nie odrobi. Przedszkole czy projekty takie jak ten, mogą jedynie pomóc, ale nie zastąpią edukacji domowej. Takich będziemy mieli w przyszłości obywateli, jakich wychowamy w domach. Być może już najwyższy czas wziąć sprawy w swoje ręce i nazywając rzeczy po imieniu, a przede wszystkim dając przykład własnym postępowaniem, nauczyć nasze dzieci odpowiedzialności za swoje własne podwórko.... i całą Polskę.

Wyjazdy studyjne

W dniach 10-11 października pierwsza grupa beneficjentów projektu pt. „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno - obywatelska przedszkolaków” z gmin Iwkowa, Lipnica Murowana i Laskowa wzięła udział w wyjeździe

Z wizytą u Rzecznika Praw Dziecka

Instytut Pedagogiki UJ

studyjnym do Warszawy. Głównym punktem programu było spotkanie z Rzecznikiem Praw Dziecka panem Markiem Michałakiem. Podczas spotkania dzieci zwiedziły Biuro Rzecznika, wzięły udział w specjalnie przygotowanych warsztatach oraz zapoznały się z działalnością instytucji. Grupa ta miała również możliwość zadania wielu dociekliwych pytań samemu Rzecznikowi Praw Dziecka i to w szczególności dla każdego z nich dniu, jakim było ogłoszenie przyznania Pokojowej Nagrody Nobla właśnie dziecku, czyli pochodzącej z Pakistanu Malali. W drugim dniu uczestnicy zwiedzili wystawy w Centrum Nauki Kopernik, które stanowi jedną z najnowocześniejszych tego typu placówek w Europie. Spotkanie to było okazją do wyjaśnienia dzieciom skomplikowanych zjawisk przyrodniczych, skłoniło do myślenia i rozbudziło w nich ciekawość wobec otaczającego świata i ludzi. Kolejna grupa dzieci i rodziców z gmin: Gródek nad Dunajcem, Czchów i Gnojnik wyjechała do Warszawy w dniach 17 – 18 października. I tym razem program wyjazdu był bardzo bogaty. Pobyt w Warszawie rozpoczęła wizyta w Biurze Rzecznika Praw Dziecka, gdzie pani Joanna Napieraj w zastępstwie Rzecznika zapoznała dzieci i rodziców z prawami przysługującymi dzieciom oraz zasadami funkcjonowania Biura. Pierwszy dzień zakończył się spacerem po Krakowskim Przedmieściu oraz podziwianiem rozświetlonego Stadionu Narodowego. Drugi dzień pobytu rozpoczął się dalszym zwiedzaniem Warszawy i spotkaniem

Oh! Warszawa

z Pałacem Kultury i Nauki, a po wizycie w Centrum Nauki Kopernik grupa miała możliwość podziwiania ogrodów na dachu Biblioteki Uniwersytetu Warszawskiego. Ostatnia grupa z gmin: Laskowa, Czychów i Łososina Dolna pojechała do Warszawy w dniach 24-25 października. Podobnie jak ich rówieśnicy wcześniej, spotkali się z pracownikami Biura Rzecznika Praw Dziecka: panią Joanną Napieraj oraz panią Moniką Gościak – Przygoda, zwiedzili Warszawę oraz przeżyli niezapomniane chwile w Centrum Nauki Kopernik.

Przez trzy kolejne listopadowe soboty przedszkolaki wraz z rodzicami uczestniczyli w wyjazdach studyjnych do Krakowa. Każde spotkanie z Królewskim Miastem dzieci i rodzice rozpoczynali od Pensjonatu u Pana Cogito. Wizyta w tym miejscu, oprócz wymiaru praktycznego (pyszne śniadanie), miała również bardzo duże znaczenie merytoryczne dla uczestników projektu. Pensjonat u Pana Cogito jest bowiem podmiotem ekonomii społecznej, a zatrudnienie znajduje w nim wiele

osób niepełnosprawnych, które dzięki tej pracy i tej idei czują się potrzebne i spełnione zawodowo. Niezwykły klimat miejsca czuć było zarówno podczas śniadania przygotowanego przez pracowników pensjonatu, ale również podczas spotkania z nimi, kiedy mogliśmy dowiedzieć się czym jest ekonomia społeczna i jak ważne (choć wciąż marginalne) miejsce zajmuje we współczesnym świecie. Już z pełnymi brzuchami w szacownych murach Uniwersytetu Jagiellońskiego dzieci uczestniczyły w zajęciach „Przedsiębiorstwa na uniwersytecie” przygotowanych przez pracowników Instytutu Pedagogiki UJ we współpracy ze Stowarzyszeniem Studentów i Absolwentów PAIDEIA. Formuła spotkań przeniosła dzieci w świat uniwersyteckich doświadczeń. Brały one udział w wykładzie prowadzonym przez dr Małgorzatę Kozak na temat historii

i dziejów Uniwersytetu Jagiellońskiego, po czym uczestniczyły w warsztatach społeczno-obywatelskich prowadzonych przez studentów i doktorantów tego instytutu. Po doświadczeniu studiowania każde dziecko otrzymało indeks przedszkolaka i drobne upominki. W czasie zajęć dla dzieci rodzice mogli odpocząć i zapoznać się ze współczesną literaturą z zakresu wychowania dzieci oraz wysłuchać wykładu i uczestniczyć w pogadance dotyczącej różnych aspektów wspierania kompetencji rodzicielskich. Niezapomnianych wrażeń dostarczyła dzieciom i rodzicom wizyta w Muzeum Inżynierii Miejskiej, w którym zgromadzone są eksponaty związane z rozwojem komunikacji miejskiej oraz zabytki historii techniki. Wyjazd do Krakowa był również okazją do udziału w seansie kinowym i zabawy podczas filmów: „Siedmiu krasnoludków ratuje Śpiącą Królową” (I grupa, gminy: Laskowa, Gródek nad Dunajcem, Czychów) oraz „Piorun i magiczny dom” (grupa II, gminy: Lipnica Murowana, Laskowa, Łososina Dolna; grupa III, gminy: Iwkowa, Lipnica Murowana, Gnojnik).

Przed wizytą w Centrum Nauki Kopernik

Podziękowania:

GMINA CZCHÓW

Grupa z Gminy Czchów wraz z opiekunem składa serdeczne podziękowania za okazaną pomoc podczas realizacji projektu:

- Panu Jarosławowi Gurgulowi – Sekretarzowi Gminy Czchów
- Pani Katarzynie Jasnos – Prezes Stowarzyszenia na Śliwkowym Szlaku
- Pani Paulinie Waligóra – Koordynator Projektu
- Dyrektorom Przedszkoli z terenu Gminy Czchów
- Pani Elżbiecie Ogieli – Dyrektor Miejskiego Ośrodka Kultury Sportu i Rekreacji w Czchowie
- Pani Teresie Turek

GMINA GNOJNIK

Serdeczne podziękowania składamy wszystkim uczestnikom projektu. Dziękujemy również osobom, które dodatkowo zaangażowały się w nasze przedsięwzięcie, a zwłaszcza tatusiom przedszkolaków. Wyrazy wdzięczności za wszelką życzliwość kierujemy do Dyrektora Przedszkola w Uszwi Janiny Kolarz. Dziękujemy dyrekcji i pracownikom Centrum Kultury w Gnojniku za praktyczną pomoc. Mamy nadzieję, że wiedza zdobyta podczas warsztatów i wyjazdów studyjnych pozwoli maluchom stawać się mądrymi obywatelami, żyjącymi w świadomym społeczeństwie.

GMINA GRÓDEK NAD DUNAJCEM

Składamy serdeczne podziękowania za bezinteresowną pomoc w realizacji projektu pn. „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno-obywatelska przedszkolaków” Państwu: Aldonie i Krzysztofowi Rolka, którzy wsparli naszą inicjatywę ofiarowując bezpłatnie: kamienie, ozdobne żwirki oraz usługę transportową. Szczególne podziękowania składamy Wszystkim Uczestnikom Projektu: Dzieciakom i ich Mamom za zaangażowanie, wspólną zabawę i wspólnie spędzony czas. Dziękujemy członkom rodzin, którzy włączyli się bardzo aktywnie w zrealizowane przez nas działania – naszym mężom, rodzeństwu i babciom, a w szczególności: Janinie Tołwińskiej, Grzegorzowi Pocięcha, Markowi Matusik, Jarkowi Bolechała, Aleksandrowi Lisek, Adrianowi Śmiertka i Arturowi Śmiertka.

GMINA IWKOWA

Grupa iwkowska dziękuje wszystkim „pomocnikom” w projekcie:

1. Jolancie Nowickiej-Czubek (pomysłodawczyni tytułu projektu) i Danucie Gnyli, czyli paniom dyrektorkom przedszkoli w Iwkowej i Porąbce Iwkowskiej za czynne wsparcie na wszystkich etapach realizacji tego przedsięwzięcia.
2. Danielowi Szczepańskiemu, Bartłomiejowi Wnękowi i Andrzejowi Kociołkowi, czyli tatusiom swoich dzieci za: zdobycie palików, montaż karmników i umieszczenie ich w przedszkolnym ogródku.
3. Strażakom z OSP Porąbka Iwkowska za udostępnienie pomieszczeń remizy na potrzeby realizacji drugiej praktyki wolontariackiej.

GMINA LASKOWA

Podziękowania dla pani Krystyny Grzegorzek i pani Marioli Zapiór za zaangażowanie i pomoc w realizacji projektu.

GMINA LIPNICA MUROWANA

Serdeczne podziękowania dla wszystkich uczestników projektu „Baju, baju o śliwkowym kraju, czyli edukacja społeczno-obywatelska przedszkolaków” za zaangażowanie i współpracę podczas realizacji tego projektu. Dziękuję rodzicom dzieci za wsparcie i pomoc w wykonywaniu zadań projektowych. Gorące podziękowania kieruję do pani Beaty Pajor – dyrektora Przedszkola Samorządowego im. św Urszuli Ledóchowskiej w Lipnicy Murowanej oraz pani Jolanty Koszmider – dyrektora Przedszkola Samorządowego w Rajbrocie za udostępnienie sal do realizacji projektu. Dziękuję pani Renacie Polek, członkowi Zarządu Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku” za dodatkowe zaangażowanie i poświęcony czas.

GMINA ŁOSOSINA DOLNA

Serdeczne podziękowania dla wszystkich uczestników projektu za zaangażowanie, serdeczność, uśmiech, wspólnie spędzony czas oraz wkład osobisty i pomoc dla domu dziecka. Podziękowania dla pani Marzeny Bochenek członka Zarządu Stowarzyszenia „Na Śliwkowym Szlaku” za czynny udział i wsparcie oraz dla osób niosących bezinteresowną pomoc w czasie realizacji projektu. Podziękowania kierujemy też do pana Henryka Adamczyka za prace wykonane koparką.

Gmina Łososina Dolna

Gmina Czchów

Gmina Gródek n. Dunajcem

Gmina Łaskowa

Gmina Lipnica Murowana

Gmina Łososina Dolna

Gmina Gnojnik

Gmina Iwkowa

Gmina Czchów

Gmina Gnojnik

Gmina Gródek n. Dunajcem

Gmina Iwkowa

Gmina Laskowa

Gmina Lipnica Murowana

Gmina Łosina Dolna

Gmina Laskowa